

Sygn. akt I ACa 260/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 lipca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Mirosława Gołuńska
Sędziowie:	SSA Tomasz Żelazowski SSO del. Tomasz Sobieraj (spr.)
Protokolant:	sekr.sądowy Magdalena Gołtsche

po rozpoznaniu w dniu 9 lipca 2015 r. na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa A. Z.

przeciwko (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K.

o uchylenie uchwały

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie

z dnia 4 lutego 2015 r., sygn. akt I C 635/14

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1. w punkcie pierwszym oddala powództwo;

2. w punkcie drugim zasądza od powódki A. Z. na rzecz pozwanej (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K. kwotę 197 (sto dziewięćdziesiąt siedem) złotych tytułem kosztów procesu;

II. zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 335 (trzysta trzydzieści pięć) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Tomasz Żelazowski Mirosława Gołuńska Tomasz Sobieraj

Sygn. akt I ACa 260/15

UZASADNIENIE

Powódka A. Z. w pozwie wniesionym do Sądu Okręgowego w Koszalinie domagała się uchylenia uchwały numer (...) podjętej przez Radę Nadzorczą pozwanej (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K. w dniu 4 września 2014 roku, na mocy której doszło do wykreślenia powódki z rejestru członków spółdzielni.

W uzasadnieniu pozwu wskazano, że podstawą wykreślenia powódki była utrata prawa do lokalu mieszkalnego w następstwie darowania go wnuczce R. M.. Powódka podniosła, że zachowana została przez nią nieodpłatna służebność osobista w postaci prawa do zamieszkiwania w lokalu. Według powódki - ponoszenie przez powódkę kosztów związanych z ciężarami finansowymi związanymi z utrzymaniem i bieżącą eksploatacją mieszkania sprzeciwia się jej wykreśleniu. Ponadto powódka wskazała, że w przepisach prawa spółdzielczego nie ma podstaw do wykreślenia z takiej przyczyny.

Pozwana (...) Spółdzielnia Mieszkaniowej (...) w K. wniosła o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 4 lutego 2015 roku Sąd Okręgowy w Koszalinie:

- w punkcie I uchylił uchwałę numer (...) podjętą przez Radę Nadzorczą pozwanej w dniu 4 września 2014 roku, na mocy której postanowiono o wykreśleniu powódki z rejestru członków;

- w punkcie II zasądził od pozwanej na rzecz powódki z tytułu kosztów procesu 397 złotych.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy w Koszalinie oparł na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

W dniu 25 maja 1987 roku małżonek powódki W. Z. został przyjęty w poczet członków pozwanej Spółdzielni z jednoczesnym przydziałem lokalu mieszkalnego numer (...), położonego w budynku przy ówczesnej ulicy (...) w K. [obecnie ulica nosi nazwę (...)]. Prawo do mieszkania miało charakter lokatorski. Powódka zamieszkała z mężem. Małżonek powódki zmarł 3 marca 2007 roku. Spadek po nim nabyła powódka wraz z dziećmi. W następstwie działu spadku powódka nabyła wyłączne prawo do lokalu, jako majątku wchodzącego w skład spadku po mężu. Po dopełnieniu formalności, powódka została w dniu 26 marca 2007 roku przyjęta w poczet członków pozwanej spółdzielni, z jednoczesnym ustanowieniem na jej rzecz spółdzielczego lokatorskiego prawa do tego lokalu. Umową z dnia 11 sierpnia 2009 roku zawartą między powódką i spółdzielnią, została ustanowiona odrębna własność wyżej wymienionego lokalu i nastąpiło przeniesienie ze spółdzielni na powódkę własności tego lokalu.

Umową z dnia 9 września 2009 roku, powódka darowała wnuczce R. M. nieruchomości lokalową stanowiącą wyżej wymienione mieszkanie. W umowie tej została ustanowiona na rzecz powódki dożywotnia, nieodpłatna służebność osobista darowanego mieszkania z prawem do zamieszkiwania na zasadzie domownika, jednocześnie jej strony postanowiły, że lokal pozostanie w posiadaniu zależnym powódki jako darczyńcy i ona będzie ponosić bieżące ciężary z lokalem związane.

Uchwałą numer (...), podjętą przez Radę Nadzorczą pozwanej w dniu 4 września 2014 roku, postanowiono o wykreśleniu powódki z rejestru członków spółdzielni, powołując się na to, że darowała ona dotychczas przysługujące jej prawo do lokalu i nie przysługuje jej inne prawo do lokalu, prawo odrębnej własności do lokalu, ani nie ubiega się o jedno z tych praw. W uzasadnieniu uchwały wskazano, skoro powódka darowała prawo do lokalu wnuczce R. M. i nie zrezygnowała z członkostwa, to zaistniały podstawy do wykreślenia. Jako podstawy prawne uchwały zostały powołane przepisy art. 24 Prawa spółdzielczego oraz § 19 pkt 2 i 4 w zw. z § 39 ust.1 pkt 17 statutu Spółdzielni. Uchwała została doręczona powódce, do rąk jej pełnomocnika, w dniu 22 września 2014 roku

Statut Spółdzielni w § 19 pkt 2 i 4 stanowi, że członek spółdzielni niewykonujący obowiązków statutowych z przyczyn przez niego niezawinionych, może być pozbawiony członkostwa przez wykreślenie z rejestru członków m.in. wówczas, gdy nie przysługuje mu spółdzielcze prawo do lokalu, prawo odrębnej własności do lokalu, ani nie ubiega się o jedno z tych praw jak i wówczas, gdy dokona zbycia lokalu lub zamiany lokalu na inny poza spółdzielnią. Z kolei § 39,

określający kompetencje Rady Nadzorczej, w ust. 1 pkt 17 stanowi, że posiada ona prawo podejmowania uchwał w sprawie pozbawienia członkostwa przez wykreślenie lub wykreślenia z rejestru.

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego Sąd Okręgowy w Koszalinie uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie. Sąd Okręgowy wskazał, iż wykreślenie ze spółdzielni jest jedną z dwóch form pozbawienia członkostwa, jakie przysługuje organom spółdzielni. Drugą formą jest wykluczenie, która to czynność podejmowana jest w sytuacjach, ogólnie mówiąc, gdy występują zawinione przez członka zachowanie nie dające pogodzić się z interesem reszty członków czy spółdzielni.

Sąd Okręgowy wskazał, iż w art 1 Prawa spółdzielczego zawarto normę prawną będącą podstawą prawa członkostwa w spółdzielni jako jednej z kategorii praw podstawowych do zrzeszania się osób, zaś uszczegółowienie obowiązków i uprawnień związanych z tym prawem nastąpiło w dziale III tej ustawy, zatytułowanym „Członkowie, ich prawa i obowiązki”. Sąd Okręgowy powołał się w szczególności na art. 24 tejże ustawy.

Sąd Okręgowy podał, że z istoty praw podmiotowych wynika, że mają one charakter bezwzględny co uzasadnia udzielanie im należytej ochrony, zaś do pozbawienia tych praw może dojść wyłącznie wówczas, gdy jest na to przyzwolenie w przepisach rangi ustawowej. W ocenie Sądu Okręgowego z uwzględnieniem tych reguł powinny być oceniane zdarzenia prawne mogące prowadzić do utraty przez członka prawa przynależności do spółdzielni. W tym kontekście - jak wskazał Sąd Okręgowy - należy odczytywać normę z art. 24 § 3 Prawa spółdzielczego, mówiącą o sytuacji kiedy może nastąpić wykreślenie członka i jednocześnie oceniać zapisy statutu, który czerpiąc z ustawowego upoważnienia, doprecyzowuje stany faktyczne do dyspozycji tej normy. Zdaniem Sądu Okręgowego - statut nie może tworzyć przesłanek wykreślenia, które nie mieszczą się w ustawowym upoważnieniu; a jeśli to nastąpi - zapis taki, w sytuacji sporu sądowego, może zostać uznany za nieważny

Sąd Okręgowy uznał, iż powódka zaskarżając uchwałę o wykreśleniu jej z pocztu członków spółdzielni, dokonała tego w terminie ustawowym 6 tygodni wynikającym z art. 24 § 6 w związku z art. 42 Prawa spółdzielczego.

Sąd Okręgowy przyjął, że postanowienia § 19 statutu pozwanej, które dają upoważnienie do wykluczenia powódki ze spółdzielni wówczas, gdy nastąpiło zbycie prawa do lokalu mieszkalnego w drodze darowizny uczynionej na rzecz osoby bliskiej, z zachowaniem prawa do zamieszkiwania na zasadzie służebności osobistej i obowiązkiem ponoszenia, również wobec spółdzielni, kosztów związanych z lokalem nieruchomości lokalowej, są nieważne z uwagi na przekroczenie ustawowego upoważnienia, stosownie do art. 58 k.c. w związku z art. 24 Prawa spółdzielczego i art. 3 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. W ocenie Sądu Okręgowego – powódka, stosownie do postanowień umowy, nadal pozostaje zainteresowana czynnościami podejmowanymi przez spółdzielnię, bowiem te będą odnosiły bezpośredni skutek wobec jej obowiązek świadczenia wobec spółdzielni, do czego zobowiązała się w umowie, gdyż nabywca lokalu nie wstąpił w prawo członkostwa powódki i dlatego nie posiada uprawnień do kwestionowania, w drodze zaskarżania, uchwał podejmowanych przez organy spółdzielni. Zdaniem Sądu Okręgowego - tylko gdyby doszło do wstąpienia w poczet członków następcy powódki w prawie do lokalu, wówczas prawo pozostawania powódki w gronie członków uległoby osłabieniu i pozostawałoby w sprzeczności z nadal istniejącym, pewnym powiązaniem członkostwa z prawem do lokalu i jednoczesnym dążeniem do zapobieżenia mnożenia bytów członkowskich ponad konieczną ilość. Sąd Okręgowy ostatecznie powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego uznał za niedopuszczalne wykreślenie członka spółdzielni z rejestru członków na tej podstawie, że członek nie dysponuje spółdzielczym prawem do lokalu w spółdzielni.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy uchylił zaskarżoną uchwałę.

Sąd Okręgowy wskazał, iż o kosztach procesu orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności strony z wynik sprawy wyrażoną w art. 98 k.p.c. i podał, że na zasądzone koszty procesu składają się opłata sądowa od pozwu oraz wynagrodzenie należne pełnomocnikowi procesowemu, zgodnie z przepisami regulującymi te należności.

Apelację od powyższego wyroku wniosła pozwana (...) Spółdzielnia Mieszkaniowej (...) w K., zaskarżając go całości i zarzucając mu:

1) naruszenie prawa materialnego tj. przepisu art. 24 § 3 ustawy Prawo Spółdzielcze w związku z przepisem § 19 pkt 2 Statutu pozwanej poprzez ich niezastosowanie wynikające z błędnego przyjęcie, że stosunek członkostwa w spółdzielni mieszkaniowej może istnieć niezależnie od przysługiwania członkowi majątkowych praw do lokalu znajdującego się w zasobach spółdzielni i tym samym uznanie, że brak posiadania przez powódkę spółdzielczego prawa do lokalu, prawa odrębnej własności lub ekspektatywy odrębnej własności lokalu nie może stanowić przyczyny wykreślenia powódki z grona członków Spółdzielni.

2) naruszenie prawa materialnego tj. przepisu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych poprzez jego zastosowanie mimo, iż jest on niezgodny z art. 64 ust. 1 Konstytucji RP oraz nie jest niezgodny z art. 32 ust.1 i art. 64 ust. 2 Konstytucji RP, co zostało stwierdzone wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 lutego 2015 roku w sprawie o sygn. akt K 60/13;

3) naruszenie prawa materialnego tj. art. 42 § 3 ustawy Prawo Spółdzielcze w związku z art. 6 k.c. polegające na błędnym przyjęciu, że powódka udowodniła, iż zaskarżona uchwała jest sprzeczna z postanowieniami Statutu bądź dobrymi obyczajami, godzi w interesy Spółdzielni czy ma na celu pokrzywdzenie jej członka.

Mając na uwadze powyższe zarzuty, pozwana wniosła o:

1) zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa,

2) zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej zwrotu kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa.

W pierwszej kolejności pozwana podniosła, że wyrokiem z dnia 5 lutego 2015 roku, Trybunał Konstytucyjny w sprawie o sygn. akt K 60/13 uznał między innymi, że art. 3 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 roku o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz. U. z 2013 roku poz. 1222) w zakresie, w jakim dopuszcza członkostwo w spółdzielni mieszkaniowej podmiotów, którym nie przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, prawo odrębnej własności lokalu lub ekspektatywy odrębnej własności lokalu, jest niezgodny z art. 64 ust. 1 Konstytucji RP oraz nie jest niezgodny z art. 32 ust.1 i art. 64 ust. 2 Konstytucji RP. Pozwana podniosła, że uzasadniając swoje stanowisko Trybunał Konstytucyjny wskazał, że „Charakter spółdzielni, cele i istota jej funkcjonowania wynikają z art. 1 u. s. m. Na jego podstawie członkami spółdzielni mieszkaniowej mogą być tylko podmioty, które legitymują się interesem, jaki może być zaspokojony przez daną spółdzielnię w zakresie jej podstawowego celu funkcjonowania. Dlatego też osoby, które nie mają interesu polegającego na zaspokajaniu ich potrzeb mieszkaniowych lub polegających na dostarczaniu lokali o innym przeznaczeniu przez daną spółdzielnię mieszkaniową nie mogą być jej członkami. Członkami spółdzielni mieszkaniowych nie mogą być zatem osoby, które nie posiadają prawa do lokalu lub ekspektatywy w danej spółdzielni. Do tej kategorii podmiotów należą tzw. członkowie oczekujący, członkowie organów spółdzielni i osoby w niej zatrudnione, a także osoby, które będąc członkami spółdzielni zbyły lub w inny sposób utraciły prawo do lokalu w spółdzielni lub budynkach przez nią zarządzanych.” Jak wskazała pozwana - z uzasadnienia wyroku Trybunału Konstytucyjnego wynika, że członkami spółdzielni mieszkaniowych nie mogą być osoby, które będąc członkami spółdzielni zbyły lub w inny sposób utraciły prawo do lokalu w spółdzielni, a zatem wyrok ten odnosi się wprost do stanu faktycznego, z jakim mamy do czynienia w niniejszej sprawie. Skoro zatem zgodnie ze stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego członkami spółdzielni mieszkaniowych nie mogą być osoby, które nie posiadają prawa do lokalu lub ekspektatywy w danej spółdzielni, to – według pozwanej - należy uznać, że postanowienia § 9 ust. 4 Statutu Spółdzielni są w pełni prawidłowe. W ocenie pozwanej - konsekwencją uznania prawidłowości postanowień § 9 ust. 4 i 5 Statutu Spółdzielni jest stwierdzenie zgodności z prawem § 19 pkt 2) Statutu, który stanowi, że wykreślenie jest sankcją wyjątkową, która może być stosowana przez Spółdzielnię tylko wtedy gdy członkowi nie przysługuje spółdzielcze prawo do lokalu, prawo odrębnej własności do lokalu, ani nie ubiega się o jedno z tych praw. Według pozwanej

- postanowienie § 19 pkt 2) Statutu Spółdzielni jest w pełni odzwierciedleniem przywołanego powyżej stanowiska Trybunału Konstytucyjnego. Ponadto strona pozwana wskazała, iż bez wątplenia prawidłowe było uznanie przez Radę Nadzorczą, że skoro powódka zbyła przysługujące jej prawo odrębnej własności do lokalu znajdującego się w zasobach Spółdzielni, z którego wywodziła członkostwo, to nie może w dalszym ciągu być jej członkiem, bowiem nie ma ona już interesu w zaspokajaniu jej potrzeb mieszkaniowych, natomiast okoliczność, czy powódka w dalszym ciągu będzie zamieszkiwała w zasobach Spółdzielni na podstawie ustanowionej na jej rzecz służebności mieszkania pozostaje bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, bowiem dotyczy wzajemnych ustaleń powódki i osoby, na rzecz której powódka zbyła przysługujące jej prawo własności, których Spółdzielnia nie jest stroną. Pozwana podniosła, że ona spełniła swój obowiązek względem powódki tj. zaspokoiła jej potrzeby mieszkaniowe, co stanowiło podstawę interesu powódki w byciu członkiem Spółdzielni. Konkludując pozwana wskazała, że skoro powódka w sposób dobrowolny zbyła przysługujące jej prawo własności, to tym samym wyzbyła się owego interesu w pozostawaniu w gronie członków Spółdzielni, natomiast w chwili obecnej uprawnienie do przyjęcia w poczet członków Spółdzielni przysługuje z tytułu posiadania prawa odrębnej własności lokalu - R. M., która może z niego skorzystać bądź też nie.

Dodatkowo pozwana wskazała, iż powództwo w niniejszej sprawie zostało sformułowane w oparciu o treści art. 42 § 3 ustawy Prawo Spółdzielcze, gdyż powódka domagała się uchylecia uchwały Rady Nadzorczej i z tego względu, mając na względzie zasadę wynikającą z art. 6 k.c. to na stronie powodowej ciążył obowiązek wykazania, że zaskarżona uchwała jest sprzeczna z postanowieniami statutu bądź dobrymi obyczajami, godzi w interesy spółdzielni czy ma na celu pokrzywdzenie jej członka, czemu w ocenie pozwanej powódka nie sprostała.

Ponadto pozwana podniosła, że powództwo w niniejszej sprawie nie obejmowało stwierdzenia nieważności uchwały, a zatem badanie zgodności treści § 19 pkt 2) Statutu z ustawą Prawo Spółdzielcze i ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych było przekroczeniem granic przedmiotu sporu. Według pozwanej - gdyby Sąd Okręgowy w Koszalinie dokonywał prawidłowej oceny zaskarżonej uchwały przez pryzmat treści art. 42 § 3 ustawy Prawo Spółdzielcze, to bez wątplenia należało uznać, że uchwała ta nie jest sprzeczna z postanowieniami statutu, nie jest sprzeczna z dobrymi obyczajami, nie godzi w interesy spółdzielni, ani nie ma na celu pokrzywdzenie jej członka.

W odpowiedzi na apelację powódka A. Z. wniosła o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanej na jej rzecz kosztów postępowania apelacyjnego w tym kosztów, zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Strona powoda podzieliła stanowisko Sądu Okręgowego i wskazała, iż podniesione przez stronę pozwaną zarzuty są bezzasadne.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja strony pozwanej okazała się w pełni zasadna.

Na wstępie wskazać trzeba, że ustalenia faktyczne poczynione przez sąd pierwszej instancji nie były kwestionowane przez żadną ze stron i znajdowały pełne oparcie w zgromadzonym materiale dowodowym. Należy się natomiast zgodzić z zarzutami strony pozwanej dotyczącymi prawidłowości dokonanej przez Sąd Okręgowy oceny prawnej powyższego stanu faktycznego w kontekście zgłoszonego przez powódkę roszczenia o uchylenie uchwały Radę Nadzorczą (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K. z dnia 4 września 2014 roku w przedmiocie wykreślenia powódki z rejestru członków spółdzielni.

W pierwszej kolejności zaznaczyć trzeba, że zgodnie z art. 42 § 3 ustawy z dnia 16 września 1982 roku - Prawo spółdzielcze - „uchwała sprzeczna z postanowieniami statutu bądź dobrymi obyczajami lub godząca w interesy spółdzielni albo mająca na celu pokrzywdzenie jej członka może być zaskarżona do sądu”. Przepis ten odnoszący się wprost do uchwał walnego zgromadzenia stosuje się odpowiednio - na podstawie art. 24 § 6 pkt. 2 Prawa Spółdzielczego - do uchwał rady nadzorczej w przedmiocie wykreślenia członka z rejestru członków spółdzielni. Tym samym podstawą powództwa o uchylenie zaskarżonej w niniejszym postępowaniu uchwały mogła być jedna z następujących przesłanek:

1. sprzeczność uchwały z postanowieniami statutu;

2. sprzeczność uchwały z dobrymi obyczajami;
3. godzenie przez uchwałę w interesy spółdzielni;
4. posiadanie przez uchwałę na celu pokrzywdzenie jej członka.

W rozpoznawanej sprawie analiza uzasadnienia zaskarżonego wyroku prowadzi do wniosku, że sam sąd pierwszej instancji uznał, że § 19 statutu pozwanej spółdzielni mieszkaniowej daje możliwość wykreślenia członka z rejestru członków spółdzielni w przypadku, gdy nie przysługuje mu spółdzielcze prawo do lokalu, prawo odrębnej własności do lokalu ani nie ubiega się o jedno z tych praw, jednak przyjął, że powyższe postanowienia statutu są nieważne z uwagi na ich sprzeczność z art. 24 Prawa spółdzielczego i art. 3 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. Oznacza to, że Sąd Okręgowy doszedł do wniosku, że zaskarżona uchwała pozostaje w sprzeczności nie z postanowieniami statutu, lecz z przepisami ustawy. Zgodnie zaś z art. 42 § 2 Prawa spółdzielczego - „uchwała sprzeczna z ustawą jest nieważna”. Jak wskazano wyżej przepis ten na podstawie art. 24 § 6 pkt. 2 tejże ustawy stosuje się odpowiednio do uchwały rady nadzorczej w przedmiocie wykreślenia członka z rejestru członków spółdzielni. Z tego względu podjęcie uchwały sprzecznej z ustawą nie stanowi podstawy do wytoczenia powództwa o uchylenie tej uchwały, lecz o ustalenie jej nieważności. Powódka takiego żądania nie sformułowała i w związku z tym sąd pierwszej instancji będąc związany żądaniem pozwu nie mógł w ramach rozpoznawania powództwa o uchylenie uchwały badać jej zgodności z przepisami ustawy, gdyż okoliczność nie była relewantna prawnie w kontekście przesłanek zaskarżenia uchwały na podstawie art. 42 § 3 Prawa spółdzielczego.

Niezależnie od tego strona pozwana trafnie zarzuciła, że sąd pierwszej instancji błędnie przyjął, że postanowienia statutu pozwanej spółdzielni mieszkaniowej regulujące przesłanki wykreślenia członka z rejestru członków spółdzielni pozostają w sprzeczności z przepisami art. 24 Prawa spółdzielczego i art. 3 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych.

Zgodnie z art. 24 § 3 Prawa spółdzielczego - członek niewykonujący obowiązków statutowych z przyczyn przez niego niezawinionych może być wykreślony z rejestru członków spółdzielni, przy czym przyczyny wykreślenia określa statut spółdzielni. W rozpoznawanej sprawie jest bezsporne, że statut (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K. w § 19 stanowi, że członek spółdzielni niewykonujący obowiązków statutowych z przyczyn przez niego niezawinionych, może być pozbawiony członkostwa przez wykreślenie z rejestru członków, przy czym w punktach 2 i 4 przewiduje, że wykreślenie może być zastosowane, gdy członkowi nie przysługuje spółdzielcze prawo do lokalu, prawo odrębnej własności do lokalu, ani nie ubiega się o jedno z tych praw albo członek gdy dokona zbycia lokalu lub zamiany lokalu na inny poza spółdzielnię. Powyższe postanowienie statutu pozostają w ścisłym związku z postanowieniami § 9 ust. 4 i 5 statutu, z których wynika, że członkom spółdzielni może przysługiwać: 1/ spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego; 2/ spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego; 3/ spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu użytkowego, w tym do garażu lub do miejsca postojowego w wielostanowiskowym garażu; 4/ prawo odrębnej własności lokalu mieszkalnego, domu jednorodzinnego lub lokalu o innym przeznaczeniu; a ponadto członkiem spółdzielni może być osoba, która oczekuje na ustanowienie odrębnej własności lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego lub oczekuje na ustanowienie odrębnej własności lokalu użytkowego, w tym garażu lub miejsca postojowego w wielostanowiskowym garażu.

Sąd pierwszej instancji wyprowadzając wniosek o sprzeczności § 19 pkt. 2 i 4 statutu z przepisami ustawy odwołał się do przepisu art. 3 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, zgodnie z którym członkiem spółdzielni może być osoba fizyczna, choćby nie miała zdolności do czynności prawnych lub miała ograniczoną zdolność do czynności prawnych, wskazując, że z przepisu tego nie wynika, że stosunek członkostwa w spółdzielni mieszkaniowej musi powiązany z przysługiwaniem członkowi majątkowych praw do lokalu znajdującego się w zasobach spółdzielni mieszkaniowej. W istocie w orzecznictwie Sądu Najwyższego [vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2013 roku, II CSK 283/13] prezentowany był pogląd, że stosunek członkostwa nie musi być powiązany z określonym prawem majątkowym do lokalu przysługującym członkowi wobec spółdzielni (obciążającym zasoby spółdzielni) i stosunkami natury obligacyjnej (sprawowaniem zarządu przez spółdzielnię mieszkaniową, na której znajduje się odrębny lokal członka). Powyższy pogląd nie może się jednak utrzymać w kontekście treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 lutego 2015

roku wydanego w sprawie o sygn. akt K 60/13, w którym stwierdzono, że „art. 3 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1222) w zakresie, w jakim dopuszcza członkostwo w spółdzielni mieszkaniowej podmiotów, którym nie przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, prawo odrębnej własności lokalu lub ekspektatywa odrębnej własności lokalu, jest niezgodny z art. 64 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej [...]”.

Trybunał Konstytucyjny trafnie wskazał, że zgodnie z art. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych celem spółdzielni mieszkaniowej jest zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych i innych potrzeb członków oraz ich rodzin, przez dostarczanie członkom samodzielnych lokali mieszkalnych lub domów jednorodzinnych, a także lokali o innym przeznaczeniu, przy czym sposób zaspokajania powyższych potrzeb określony został przez wskazanie przedmiotu działalności spółdzielni mieszkaniowej, do którego należą:

- 1) budowanie lub nabywanie budynków w celu ustanowienia na rzecz członków spółdzielczych lokatorskich praw do znajdujących się w tych budynkach lokali mieszkalnych;
- 2) budowanie lub nabywanie budynków w celu ustanowienia na rzecz członków odrębnej własności znajdujących się w tych budynkach lokali mieszkalnych lub lokali o innym przeznaczeniu, a także ułamkowego udziału we współwłasności w garażach wielostanowiskowych;
- 3) budowanie lub nabywanie domów jednorodzinnych w celu przeniesienia na rzecz członków własności tych domów;
- 4) udzielanie pomocy członkom w budowie przez nich budynków mieszkalnych lub domów jednorodzinnych;
- 5) budowanie lub nabywanie budynków w celu wynajmowania lub sprzedaży znajdujących się w tych budynkach lokali mieszkalnych lub lokali o innym przeznaczeniu.

Z art. 1 ust. 6 powyższej ustawy wynika ponadto, że spółdzielnia może prowadzić również inną działalność gospodarczą na zasadach określonych w odrębnych przepisach i w statucie, ale tylko jeżeli jest ona związana bezpośrednio z zaspokajaniem potrzeb mieszkaniowych i dostarczaniem lokali o innym przeznaczeniu członkom spółdzielni. Z kolei przepisy art. 1 ust. 3 i 5 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych przewidują, że spółdzielnia ma także obowiązek zarządzania nieruchomościami stanowiącymi jej mienie lub nabyte na podstawie ustawy mienie jej członków oraz zarządzać nieruchomością niestanowiącą jej mienia lub mienia jej członków na podstawie umowy zawartej z właścicielem (współwłaścicielami) tej nieruchomości. Z powyższych przepisów wynika, że oprócz zaspokajania potrzeb mieszkaniowych członków spółdzielni i ich rodzin, celem spółdzielni jest również zaspokajanie innych potrzeb związanych z dostarczaniem im lokali o innym przeznaczeniu.

Jak trafnie przyjął Trybunał Konstytucyjny - charakter spółdzielni, cele i istota jej funkcjonowania, wynikające z przywołanych wyżej przepisów, które odróżniają spółdzielnie mieszkaniowe od innych spółdzielni, wpływają także bezpośrednio na określenie zakresu podmiotowego spółdzielni mieszkaniowych. Wskazują one bowiem na cechy - rodzaj interesu, którym powinna legitymować się osoba ubiegająca się o członkostwo w danej spółdzielni. Oznacza to, że członkami spółdzielni mieszkaniowej mogą być tylko podmioty, które legitymują się interesem, jaki może być zaspokojony przez daną spółdzielnię, w zakresie jej podstawowego celu funkcjonowania.

W konsekwencji Trybunał Konstytucyjny uznał, że osoby, które nie mają interesu polegającego na zaspokajaniu ich potrzeb mieszkaniowych lub polegających na dostarczaniu lokali o innym przeznaczeniu przez daną spółdzielnię mieszkaniową, a więc którym nie przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, prawo odrębnej własności lokalu lub ekspektatywa odrębnej własności lokalu - nie mogą być jej członkami. W szczególności nie mogą być członkami spółdzielni mieszkaniowych osoby, które upatrują swój interes tylko w innej, pomocniczej działalności spółdzielni. Ma ona bowiem charakter związany z celem podstawowym i nie może być realizowana odrębnie. Członkami spółdzielni mieszkaniowej nie mogą być również członkowie organów spółdzielni i osoby w niej zatrudnione, jeżeli nie posiadają wyżej wskazanych praw do lokalu, a także osoby, które będąc członkami spółdzielni, zbyły lub w inny sposób utraciły prawo do lokalu w spółdzielni lub w budynkach

przez nią zarządzanych. Trybunał Konstytucyjny wskazał, że bezpośrednie powiązanie członkostwa z możliwością zaspokojenia interesu tych osób, w ramach głównego celu jej funkcjonowania, jest zgodne z wolnością zrzeszania się. Zrzeszenie jako określony związek między ludźmi musi być oparte na dobrowolnej przynależności, co wynika z istoty pojęcia wolności. Powinno zostać stworzone w celu realizacji wspólnie ustalonych zamierzeń, które będą osiągnęte za pomocą wybranych środków, przy czym szczegółowe uregulowania dotyczące zrzeszania się zawierają ustawy zwykłe, jednak ingerencja ustawodawcy nie może wkraczać nadmiernie w samodzielność i samorządność spółdzielni. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego - przesądzenie w ustawie o podstawowym celu i zakresie działalności spółdzielni mieszkaniowych wskazuje na cechy, jakimi powinny charakteryzować się osoby ubiegające się o członkostwo w takiej spółdzielni. Powiązanie zaś tych cech z możliwością realizacji interesu członków spółdzielni mieszkaniowych w ramach jej podstawowego rodzaju działalności pozostawia wpływ na zarząd spółdzielnią tylko podmiotom, których potrzeby są przez nią zaspokajane. Chroni tym samym osoby zrzeszone przed możliwością ingerencji w kwestie zarządu przez podmioty, które nie są zainteresowane zaspokajaniem potrzeb mieszkaniowych, czy też potrzeb związanych z dostarczaniem lokali o innym przeznaczeniu. Przyjmowanie w poczet członków spółdzielni tzw. członków oczekujących, osób zatrudnionych w spółdzielni lub jej organach, a także innych osób nieposiadających praw do lokalu w danej spółdzielni mieszkaniowej lub ekspektatywy odrębnej własności prowadzić może do sytuacji, w których podmioty takie będą miały realny wpływ na zarządzanie spółdzielnią, uczestnicząc w podejmowaniu uchwał na walnym zgromadzeniu. Mogą tym samym przesądzać o prawach i obowiązkach tych członków spółdzielni, którzy posiadają prawa do lokalu. Niedopuszczalne jest bowiem - z konstytucyjnego punktu widzenia - by podmioty niemające interesu w realizacji ustawowych celów danej spółdzielni mogły korzystać z praw korporacyjnych, a tym samym osłabiać możliwość wpływania na decyzje przez członków, których potrzeby mieszkaniowe zaspokajane są przez tę spółdzielnię.

Dlatego też Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych w zakresie, w jakim dopuszcza członkostwo w spółdzielni mieszkaniowej podmiotów, którym nie przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, prawo odrębnej własności lokalu lub ekspektatywa odrębnej własności lokalu, jest niezgodny z art. 64 ust. 1 Konstytucji.

Biorąc pod uwagę powyższe orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego uznać trzeba, że postanowienia statutu (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K. przewidujące, że członkiem powyższej spółdzielni może mieć jedynie osoba, której przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, prawo odrębnej własności lokalu lub oczekuje na nabycia tego prawa, są w pełni zgodne z przepisami ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. W tym stanie postanowienia § 19 pkt. 2 i 4 statutu zaliczające do zdarzeń uzasadniających wykreślenie z rejestru członków spółdzielni faktu niespełnienia powyższych wymogów przez członka spółdzielni, w tym także na skutek zbycia przez niego prawa do lokalu, mieści się w ramach dyspozycji art. 24 § 3 Prawa Spółdzielczego, albowiem takie osoby nie wykonują podstawowego obowiązku statutowego członka spółdzielni mieszkaniowej. Z powyższych przyczyn stanowisko sądu pierwszej instancji o nieważności powyższych postanowień statutu uznać trzeba za błędne, a w konsekwencji nie można zakwalifikować zaskarżonej uchwały jako sprzecznej z ustawą.

W okolicznościach niniejszej sprawy brak także podstaw do przyjęcia, że zachodzi którakolwiek z przesłanek przewidzianych w art. 42 § 3 Prawa Spółdzielczego. Przede wszystkim podzielić należy pogląd strony pozwanej, że uchwała z dnia 4 września 2014 roku, na mocy której doszło do wykreślenia powódki z rejestru członków spółdzielni, jest zgodna z przywołanymi wyżej postanowieniami § 19 pkt. 2 i 4 statutu. Poza sporem pozostaje bowiem, że na skutek zawarcia przez powódkę umowy darowizny z dnia 9 września 2009 roku powstała sytuacja, w której powódce nie przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego; spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu użytkowego, w tym do garażu lub do miejsca postojowego w wielostanowiskowym garażu; prawo odrębnej własności lokalu mieszkalnego, domu jednorodzinnego lub lokalu o innym przeznaczeniu; a jednocześnie nie oczekuje ona na ustanowienie odrębnej własności lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego ewentualnie odrębnej własności lokalu użytkowego, w tym garażu lub miejsca postojowego w wielostanowiskowym garażu.

Wprawdzie powódka zawierając umowę darowizny nabyła jednocześnie ograniczone prawo rzeczowe w postaci służebności mieszkania obciążające darowany lokal mieszkalny, jednak jest to innego rodzaju prawo niż wymienione w § 19 pkt. 2 i 4 w związku z § 9 ust. 4 statutu i dlatego przysługiwanie powyższego prawa do lokalu, podobnie jak innego prawa dającego możliwość korzystania z lokalu na podstawie stosunku łączącego daną osobą z właścicielem lokalu [np. stosunku najmu, dzierżawy, użyczenia] nie wiąże się z możliwością bycia członkiem spółdzielni mieszkaniowej, gdyż nie pozostaje w związku z głównym przedmiotem działalności spółdzielni mieszkaniowych. Służebność mieszkania ustanowiona na rzecz powódki służy co prawda zaspokojeniu jej potrzeb mieszkaniowych, jednak realizacja tego celu następuje w ramach stosunku łączącego powódkę z właścicielem lokalu, a nie z pozwaną spółdzielnią mieszkaniową. Okoliczność, że powódka jest pośrednio zainteresowana w sposobie kształtowania opłat za zajmowany lokal mieszkalny z uwagi na to, że to na niej na mocy umowy zawartej z nabywcą lokalu spoczywa obowiązek ponoszenia tych opłat, nie może stanowić wystarczającej podstawy do domagania się dalszego utrzymywania przez nią statusu członka spółdzielni mieszkaniowej – w szczególności w sytuacji, gdy możliwość ubiegania się o członkostwo spółdzielni przysługuje właścicielowi lokalu stanowiącego przedmiot umowy darowizny, który w ten sposób może uczestniczyć w działalności pozwanej spółdzielni mieszkaniowej. Konkludując, z powyższych przyczyn uznać trzeba, że zostały spełnione przewidziane w § 19 statutu warunki podjęcia uchwały o wykreśleniu powódki z rejestru członków spółdzielni, co nie pozwala zakwalifikować tej uchwały jako sprzecznej ze statutem spółdzielni.

Biorąc pod uwagę, że strona powodowa nie tylko nie wykazała, ale nawet nie podnosiła argumentów wskazujących na to, że zaskarżona uchwała narusza dobre obyczaje, narusza interesy spółdzielni lub zmierza do pokrzywdzenia powódki, brak było podstaw do przyjęcia zaistnienia powyższych przesłanek uzasadniających - w myśl art. 42 § 3 w związku z art. 24 § 6 pkt. 2 Prawa spółdzielczego – uchylenie uchwały rady nadzorczej w przedmiocie wykreślenia powódki z rejestru członków pozwanej spółdzielni. Do wniosku powyższego prowadzi zresztą analiza celu podjęcia zaskarżonej uchwały, która zmierzała w istocie do doprowadzenia do tego, aby osoba niespełniająca wymogów statutowych nie była członkiem spółdzielni. Z tego punktu widzenia – przy uwzględnieniu charakteru spółdzielni mieszkaniowej i kręgu osób, które mogą być jej członkami - nie można więc traktować powyższej uchwały jako naruszającej dobre obyczaje, naruszającej interesy spółdzielni lub zmierzającej do pokrzywdzenia danego członka.

Konkludując, w tym stanie rzeczy przyjąć trzeba, że nie zachodziła podstawa do uchylenia zaskarżonej uchwały, co czyniło powództwo wytoczone w niniejszej sprawie bezzasadnym. Z tego względu odmienne rozstrzygnięcie zawarte w zaskarżonym wyroku okazało się wadliwe i w związku z tym należało zmienić zaskarżony wyrok poprzez oddalenie powództwa. Oznaczało to również konieczność zmiany wyroku w zakresie orzeczenia o kosztach procesu. Stosownie do wyrażonej w art. 98 § 1 k.p.c. odpowiedzialności za koszty procesu, skoro powódka przegrała sprawę, powinna zwrócić pozwanej poniesione koszty procesu obejmujące koszty zastępstwa procesowego wynoszące 197 złotych, na którą składały się: kwota 180 złotych tytułem wynagrodzenia radcy prawnego za postępowanie przed sądem pierwszej instancji ustalonego na podstawie § 10 ust. 1 pkt. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2003 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu [Dz. U. Nr 163, poz. 1349] oraz kwota 17 złotych tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa należąca do uzasadnionych wydatków pełnomocnika.

Kierując się powyższymi przesłankami na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzeczono jak w punkcie I sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

W rozpoznawanej sprawie – biorąc pod uwagę, że apelacja strony pozwanej została uwzględniona w całości – powódka powinna zwrócić pozwanej całość poniesionych kosztów procesu wynoszących kwotę 335 złotych obejmujących opłatę sądową od apelacji w wysokości 200 złotych i wynagrodzenie radcowskie w wysokości 135 złotych ustalone na podstawie § 12 ust. 1 pkt. 2 w związku z § 10 ust. 1 pkt. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2003 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu [Dz. U. Nr 163, poz. 1349].

Z powyższych przyczyn orzeczono jak w punkcie II sentencji.

SSA Tomasz Żelazowski SSA Mirosława Gołuńska SSO del. Tomasz Sobieraj